

Геостратегија Индо-Пацифика: велики полигон глобалног сучељавања
https://doi.org/10.18485/iipe_indopac.2024

Издавачи

Институт за међународну политику и привреду,
Македонска 25, Београд
Универзитет у Београду – Факултет безбедности
Господара Вучића 50, Београд

За издаваче

проф. др Бранислав Ђорђевић,
директор Института за међународну политику и привреду
проф. др Владимир Н. Цветковић, декан Факултета безбедности

Уредници

др Небојша Вуковић, доц. др Михајло Копања

Рецензенти

Мирослав Младеновић, редовни професор,
Универзитет у Београду – Факултет безбедности
Александар Гајић, научни саветник,
Институт за европске студије, Београд
Душан Пророковић, виши научни сарадник,
Институт за међународну политику и привреду, Београд

Прелом текста

Сања Баловић

Дизајн корице

Јелена Туцић

Штампа

Донат Граф д.о.о., Вучка Милићевића 29, Београд

Тираж: 100 примерака

ISBN 978-86-7067-333-5

Објављивање зборника финансира
Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије

Предговор

Живимо у узбудљивим и изазовним временима. На истоку европског континента, не тако далеко од нас, већ дуже од две године води се један велики и крвав рат и, за сада, не види му се крај. На Блиском истоку, такође, већ више од пола године одвија се једна страшна драма у којој такође масовно страдају људи, цивили, међу њима много деце. Међународна дипломатија још увек успева да спречи преливање ових сукоба и ширење њиховог пожара на околне земље и регионе.

Потенцијални оружани сукоб у региону Индо-Пацифика по својим размерама, обухвату и могућем степену деструктивности, могао би далеко да надмаши ове тренутне конфликте и заиста остави неизбрисиве штетне последице по међународну заједницу у целини. И поред све трагичности текућих сукоба у Украјини и на Блиском истоку, чини се да светски мир понајвише зависи од мира, и макар минималног компромиса и консензуса великих, средњих и малих актера у региону Индо-Пацифика. Сви видимо и сви смо сведоци да се земље овог региона постепено, али сигурно, групишу у војно-политичке блокове и таборе који се профилишу око две суперсиле – САД-а и НР Кине. Таква (гео)стратегиска диференцијација не наговештава било шта добро. Мир у региону Индо-Пацифика потребан је пре свега народима који живе у њему, али и свету у целини.

Зашто светски мир понајвише зависи од мира у региону Индо-Пацифика? Уколико би се овај регион узео у разматрање у најширем смислу, дакле од обала источне Африке и Арабијског полуострва до пацифичке фасаде Северне и Јужне Америке, могли бисмо да дођемо до следећих основних сазнања о његовим капацитетима и моћима. Тренутно, у њему се ствара око 40% од светског БДП-а, а до 2040. године тај удео би могао да порасте на 50%. У зависности од тога да ли се регион Индо-Пацифика разматра у ужем или ширем смислу, у њему живи од 60% до 75% целокупне светске популације. Реч је о привредном, технолошком и демографском тежишту света, које у будућности, ако се очува мир, може да има само још већи значај. Ако би се то тежиште пореметило или разорило, последице би биле глобалне и врло негативне.

Ми, овде у Србији, често помислимо како је тај регион Индо-Пацифика далеко од нас. Али, то је заблуда. У нашим домовима, барем неки артикал из лепезе кућних апарата, беле или неке друге технике, произведен је у региону Индо-Пацифика. Ми се свакодневно служимо са мобилним

телефонима и рачунарима који су, највероватније, произведени у земљама Индо-Пацифика. Наша деца се играју са играчкама које потичу из региона Индо-Пацифика. Често себи бирамо одећу и обућу која је произведена у некој од држава из овог региона. Када изађемо из свог дома или радног места ми се возимо аутомобилима или аутобусима који су, у знатној мери, израђени у региону Индо-Пацифика. Дакле, овај регион је присутан свуда око нас – у нашим кућама, собама, кабинетима. Поред тога, наша и друге државе Европе све више постају место где страни радници из региона Индо-Пацифика обезбеђују своју и егзистенцију својих ближњих.

Услед свих ових разлога, не само да је оправдано него је и преко потребно да се публикује зборник радова о Индо-Пацифику, да се у њему излажу погледи, мишљења и предвиђања у вези овог мегарегиона и стичу нова корисна сазнања и увиди. Наравно, у нашој земљи – Републици Србији, најприродније је да носиоци оваквог пројекта буду Институт за међународну политику и привреду и Факултет безбедности Универзитета у Београду, чији ће истраживачи, уз помоћ и сарадњу са колегама из других институција, покушати да одгонетну магистралне трендове овог региона, од чије судбине у великој мери зависи и будућност читавог света.

проф. др Бранислав Ђорђевић,
директор Института за међународну политику и привреду
проф. др Владимир Н. Цветковић,
декан Факултета безбедности Универзитета у Београду

Увод: Постоји ли геополитика Индо-Пацифика?

Небојша ВУКОВИЋ, Михајло КОПАЊА

Пре неких сто година, познати немачки геополитичар Карл Хаусхофер (Karl Haushofer) запитао се да ли „постоји геополитика Пацифика“, односно „постоји ли специфична (distinct) геополитика Пацифика која може да се оправда само на основу његовог фундаменталног географског утицаја на историјску интеракцију укључених снага и сила (forces and powers involved)“ (Haushofer 2002 [1924], 1). Аналогно овој (реторичкој) недоумици, и садашње поколење истраживача могло би да се, можда, са још више разлога запита – постоји ли геополитика Индо-Пацифика – односно, може ли се на основу врло приметне политичке, економске и војне „интеракције“ две суперсиле, дакле САД-а и НР Кине, и низа других мањих актера, говорити о геополитици не два, него једног, јединственог, великог „суперокеана“? Питању о постојању геополитике Индо-Пацифика претходи дилема о (ваљаном) постојању самог концепта региона/области Индо-Пацифика, односно о оправданости/сврховитости његовог уврштавања у номенклатуру географије и њених (суб)дисциплина, укључујући и геополитику. За истраживаче из области биогеографије, зоологије (ихтиологије) или биологије мора, концепт Индо-Пацифика није споран, с обзиром на присуство низа обележја биљног и животињског света која су заједничка/општа за обе велике акваторије – Тихи и Индијски океан. Када је у питању геополитика, темеље за увођење, усвајање и употребу неког концепта пре треба тражити у сфери практичних политичких и/или економских/стратегијских интереса и мотива, а далеко мање у физичко-географском или друштвено-географском амбијенту и његовим детаљима, односно одликама. У том смислу, концепт Индо-Пацифика није изузетак у историји геополитичке мисли.

Синтагму Индо-Пацифик увео је у научни дискурс, између два светска рата, већ споменути немачки геополитичар Карл Хаусхофер. Након пораза у Првом светском рату, Хаусхофер је трагао за немачким партнерима ван европског континента који ће се придружити Берлину у напору супротстављања англоамеричком блоку и, генерално, силама које су подупирале тадашњи међународни поредак. Ипак, тек у 21. веку овај термин улази у широку употребу не само у академским круговима већ и

у медијима, а такође постаје уобичајен и у дипломатском речнику различитих земаља. При томе, сваки се корисник ове синтагме руководи властитим интересима.

Наслућујући свеобухватни (економски, технолошки и војни) успон НР Кине и његове будуће (гео)стратегијске импликације, некадашњи премијер Јапана Шинзо Абе (Shinzo Abe), у потрази за савезницима који би приступили уравнотежавању Пекинга, посетио је Њу Делхи 2007. године и одржао чувени говор у индијском парламенту под називом „Спој два мора“ (Confluence of the Two Seas), у коме је рекао како Индијски и Тихи океан чине динамички спој као мора слободе и просперитета. Поред тога, Абе је у том говору споменуо и термин „проширена Азија“ (broader Asia) – категорију која осим Индије и Јапана, према његовој визији, треба да укључи и Сједињене Америчке Државе и Аустралију (Abe 2007). Према једном тумачењу, јапанска стратегија из тог времена била је усмерена ка стварању савеза нација-истомишљеника како би се обезбедила заштитна мрежа (to ensure a protective net) и омогућило Кини да се придржава правила (Roy Choudhury 2023, 3). У сваком случају, јапански мотиви за креирање јединственог индијско-пацифичког геополитичког оквира били су прагматичне и инструменталне природе. Тај пример су следили и други актери.

Аустралија је индопацифичка земља *par excellence*, будући да њену територију заплускују таласи оба океана. Ипак, све до пре десетак година (2012–2013), у званичним аустралијским документима, преовлађивао је термин Азија-Пацифик када се обележавала зона примарног аустралијског привредног и безбедносног интереса. Синтагма Индо-Пацифик се појављује у аустралијској Белој књизи (White Paper) под насловом „Аустралија у азијском веку“ (Australia in the Asian Century) 2012. године. Одмах затим, овај термин се појављује и у „Прегледу националне безбедносне стратегије“ (National Security Strategy Review) из 2013. године (Scott 2013). Поједини интерпретатори аустралијске спољне политике, разлоге за увођење формулације Индо-Пацифик у званични дискурс владе у Канбери виде, између осталог, у тежњи да се изграде блиски односи са Индијом и Индонезијом (посебно са Њу Делхијем), као и у жељи, ако не да се обузда онда макар активно одвраћа Кина од предузимања асертивнијих и непромишљених унилатералних корака (Baldino, Bloomfield 2018).

Појачана фреквенција употребе овог термина у америчким званичним документима такође је повезана са политичким и стратегијским интересима и приоритетима Вашингтона. Како се наводи у једној студији, термин Индо-Пацифик улази у амерички спољнополитички речник 2010. године (Köllner, Patman, Kiglics 2022, 4). Још у време док је председник САД-а био Барак Обама (Barack Obama), почетком друге деценије овог

века, најављено је, а потом делимично и реализовано, померање фокуса америчке спољне политике на регион Азије-Пацифика, односно Индо-Пацифика. Ово померање образложено је у низу (доктринарних) званичних докумената, попут „Националне стратегије безбедности“ (National Security Strategy) из 2017. године, „Извештаја о индопацифичкој стратегији“ (Indo-Pacific Strategy Report: Preparedness, Partnerships and Promoting a Networked Region) из 2019. године, и „Слободног и отвореног Индо-Пацифика“ (Free and Open Indo-Pacific: Advancing a Shared Vision), такође из 2019. године. У најновијој „Индопацифичкој стратегији“ из 2022. године, на самом почетку, говори се да су „САД индопацифичка сила (Indo-Pacific power)“ док се за сâм регион наводи, да се „простире од наше пацифичке обале до Индијског океана“ (from our Pacific coastline to the Indian Ocean) (White House 2022, 4). Са увођењем синтагме Индо-Пацифик у званични вокабулар Вашингтона, долази и до преименовања Пацифичке команде америчких оружаних снага у Индопацифичку команду 2018. године (US Indo-Pacific Command) (Roy Choudhury 2023).

Када је реч о Индији, она је последња од великих сила уврстила синтагму Индо-Пацифик у официјелни речник, с обзиром на то да је већ дуже време имала израђену стратегију за Индијски океан (Indian Ocean strategy) и дефинисане тзв. политике Погледа/Деловања на Исток/Истоку (Look East policy/Act East policy), с циљем унапређења и проширења економских, политичких и стратегијских односа са земљама Југоисточне Азије (Naidu 2023). Међутим, опирање да се концепт Индијског океана замени са помало магловитим концептом Индо-Пацифика постепено је сплашњавало и нова синтагма је нашла своје место током реорганизације индијског министарства спољних послова када је одељење за Индијски океан „прекрштено“ у одељење за Индо-Пацифик. У говору 2018. године, индијски премијер Нарендра Модџи (Narendra Modi) рекао је да је „Индо-Пацифик природни регион“ (the Indo-Pacific is a natural region), као и да инклузивност, отвореност, јединство и централност АСЕАН-а јесу у средишту новог Индо-Пацифика (Naidu 2023, 79). Овим говором, широм су отворена врата употреби концепта Индо-Пацифика у индијском политичком (званичном), медијском и академском дискурсу, мада је и пре њега он већ коришћен у најмногољуднијој земљи света.

Концепт Индо-Пацифика је (био) добродошао и у Француској, где су политичке и војне елите оберучке прихватиле његово коришћење из врло прагматичних разлога. Пошто се француски прекоморски поседи налазе и у Индијском и у Тихом океану, синтагма Индо-Пацифик се показала као прикладна геополитичка платформа за планирање политике и стратегије. Такође, коришћење ове синтагме омогућило је планерима у Паризу да се сви француски војни ефективи на оба ова океана сагледавају као једна оперативна целина. У Француској је Влада, и у оквиру ње поједина

министарства, издала више званичних докумената који се (не)посредно тичу Индо-Пацифика. Пре две године (2022) светло дана је угледала публикација „Стратегија Француске у Индопацифику“ (*La stratégie de la France dans l’Indopacifique*) у којој су обележене главне линије (спољно)политичког и безбедносног ангажовања Париза у овом региону. Исте године, издат је „Преглед националне стратегије“ (*Revue nationale stratégique*) – документ општег карактера – у коме су дефинисани главни политичко-стратегијски и безбедносни приоритети Француске, и у којем се, између осталог, спомиње и Индо-Пацифик. Министарство одбране издало је публикацију под насловом „Француска и безбедност у Индопацифику“ (*La France et la sécurité en Indopacifique*) 2019. године, у којем се Индо-Пацифик схвата у најширем могућем смислу – од обала источне Африке до западне фасаде обе Америке – као један „безбедносни континуум“ (*un continuum sécuritaire*) (Ministeres des Armees 2019).

Термин Индо-Пацифик ушао је у академску и званичну употребу и у низу мањих земаља, почевши од Јужне Кореје до држава из АСЕАН-а. Једино се у НР Кини овој синтагми приступа са опрезом, па чак и одбојношћу, јер се она посматра као интелектуални инструмент/алат за концептуализацију различитих стратегија усмерених против кинеских геостратегијских аспирација и пројеката. Према једном тумачењу, Пекинг суштински посматра концепт Индо-Пацифика као покриће (*cover*) за стратегије обуздавања Кине (Köllner, Patman, Kiglics 2022, 7). До почетка треће деценије овог века, кинески званичници су се упорно придржавали употребе израза „Азија-Пацифик“ посебно у конверзацији са (страним) новинарима (Heiduk, Wacker 2020). Према једној другој интерпретацији, концепт Индо-Пацифика наговештава/сугерише „стратегијски значај Индије у региону“ и „подиже њену улогу у глобалној геостратегијској једначини“ [...] (Hu 2023, 110). Овај став може да указује на повећано интересовање Сједињених Држава за Индију у контексту све заоштренијих односа Вашингтона и Пекинга, и америчке потраге за партнерима у подухвату сузбијања Кине. Могуће је узроке кинеске уздржаности у погледу употребе овог израза детектовати и у тој чињеници, пошто се односи Њу Делхија и Пекинга развијају у широкој амплитуди – од (пограничних) сукоба до сарадње у оквиру БРИКС-а – која је, међутим, углавном прожета подозрењем. Ипак, с обзиром на то да термин Индо-Пацифик остаје у употреби у научним круговима у већем броју земаља, приметно је да се он све више користи и у кинеским академским публикацијама (Heiduk, Wacker 2020). На тај начин, кинески научници и аутори остају у комуникацији са највећим делом глобалне академске заједнице.

Које одлике могу да се издвоје када је у питању концепт Индо-Пацифик? Пре свега, треба да се нагласи да у међународним академским круговима влада скоро неподељено мишљење да је у питању (гео)политички ентитет,

а не аутентична физичко-географска или друштвено-географска целина. У уводнику једног зборника, посвећеног Индо-Пацифику, већ у првој реченици се каже да је у питању „географски конструкт“ (geographical construct) (Roy Choudhury 2023). У наставку исте публикације наводило се да је концепт Индо-Пацифика и „геостратегијски конструкт“ (Hu 2023, 110). За Хејдука и Вакера (Heiduk, Wacker 2020), реч је о географском и стратегијском конструкту који се усталио у спољнополитичком и безбедносном дискурсу Јапана, Сједињених Држава, Индије, Аустралије, Француске и неких држава југоисточне Азије. Чини се да је најинтересантније тумачење по коме је Индо-Пацифик „географизована политичка реалност“ (geographized political reality) (Nakata, Cannon 2021, 4–5). Истини за вољу, не мисле баш сви аутори тако. У једном раду посвећеном пацифичким острвима у Индо-Пацифику, каже се да је Индо-Пацифик исто толико конструкт политике колико и географска реалност (the Indo-Pacific is as much a policy construct as it is a geographical reality) (Sargeant 2020, 26). Ипак, оваква мишљења представљају више изузетак у савременој научној (политиколошкој) продукцији.

Генерално, у савременој науци је уобичајен став да су „региони политичке креације, које нису утврђене географијом. Чак и региони који делују као најприроднији и незаменљиви, производи су политичког конструисања и подложни су покушајима реконструисања“ (Hemmer, Katzenstein 2002, 575). Доцније је овај став додатно разрађиван. Тако друга двојица аутора наводе, како су сви региони људске конструкције, и да нема такве ствари као што су „природни региони“, односно они представљају просторну визију (spatial vision) и стратегијски циљ (strategic goal) онога који их оцртава (Doyle, Rumley 2019). Мотиви или сврхе регионалног конструисања могу бити академске, административне, економске или неке друге природе.

Ако се прихвати став о Индо-Пацифику као географском/политичком/стратегијском конструкту, остаје да се укратко, колико оквири једног увода дозвољавају, опише како се у радовима различитих аутора замишља Индо-Пацифик, каква му је структура и које су му границе. Према Рорију Медкалфу (Rory Medcalf), израз Индо-Пацифик рефлектује, између осталог, економски раст и значај Кине и Индије, које су се, као традиционалне континенталне силе, окренуле ка мору још од 1990-их година када су почеле да постају богатије и јаче, и када су њихове привреде постајале све више ослоњене на поморске комуникације преко којих се обављао транспорт енергената (нафте) са Блиског истока и из Африке. Индо-Пацифик је тако, по његовом мишљењу, постао глобално

економско и стратегијско тежиште као што је то био северни Атлантиски већим делом 19. и 20. века. У питању је, по Медкалфу, један настајући стратегијски систем, чије је језгро југоисточна Азија, и који представља најпрометнији и стратегијски најзначајнији трговачки и енергетски коридор на свету (Medcalf 2019, 84–86).

Постоје аналитичари који сматрају да је „одувек постојао стратегијски континуум између Индијског и Тихог океана, још од древне прошлости. Трговина, комуникације, ходочашћа и културна размена повезивали су цивилизације ова два океана“. Нешто доцније се закључује да „термин Индопацифик није имагинација или фантазија него реалистичан и практичан нацрт“ (Devare 2018, 27–28). Из ових редова као да избија сугестија о (гео)историјској утемељености синтагме Индо-Пацифик, односно, другим речима, као да се проблематизује теза о њеном релативно кратком трајању и статусу пуког географског/стратегијског конструкта. За Брендана Сарџента (Brendan Sargeant) Индо-Пацифик је комплексна целина сачињена од неколико субсистема – а) североисточног дела Индијског океана са његовим прибрежним државама; б) врло комплексног стратегијског система северне Азије са централним изазовима Северне Кореје и Тајвана; в) стратегијског система југоисточне Азије где је фокус пажње и активности усмерен на спорне територије у Јужном кинеском мору; г) лука пацифичких острва, који се протеже од Папуе Нове Гвинеје до Новог Зеланда (Sargeant 2020, 27). Насупрот овом виђењу Индо-Пацифика, које наглашава његову комплексност, вишезначност и хетерогеност, постоје, посебно у САД-у, гледишта о Индо-Пацифику као „не-региону или течном континууму“ (non-region, or liquid continuum) који „негира присуство формалне политике или историје урезаних на мапама од стране националних држава“. Сходно томе, „у овим супер/не-регионима, САД сматрају да имају право да се слободно крећу кроз време и отворен простор; национални и регионални периметри се или игноришу или прелазе“ (Doyle, Rumley 2019, 69). С обзиром на то да су САД традиционално, и још увек, водећа маритимна сила света, разумљиво је да њима третирање Индо-Пацифика као „чистог поља“ које је неоптерећено националним суверенитетима и међама веома одговара, како због комерцијалних разлога тако и услед војних потреба (неометаног извођења стратегијских маневара). Блиско овом виђењу Индо-Пацифика јесте стајалиште да Индијски и Тихи океан чине један и заједнички водени пут (Indian Ocean and the Pacific Ocean are a single shared waterway), док би југоисточна Азија била епицентар индопацифичког региона услед географског положаја и тога да је стожер економског раста (the epicentre of the Indo-Pacific region by virtue of geographic location and being the fulcrum of economic growth) (Roy Choudhury 2023, 4).

Са ослоном на увиде из инвентара „класичних“ геополитичких учења, пре свега Мекиндера (Mackinder) и Спајкмана (Spykman), концепт Индо-Пацифика могао би да се тумачи и као антипод континенталној платформи Евроазије, односно могао би да се „чита“ и сагледава као „маритимна Евроазија“ или „обрнута Евроазија“, односно, ако је својевремено Бжежински (Brzezinski) Евроазију назвао суперконтинентом (Nakata, Cannon 2021, 14), онда би и Индо-Пацифик могао да се именује као „суперокеан“.

Осим што постоје различита виђења природе/суштине концепта Индо-Пацифика, у академској и стручној јавности нема јединственог/усклађеног става у погледу граница индопацифичког региона. Као што је објашњено мало раније, мотиви за увођење и употребу ове синтагме у јавном и научном дискурсу били су изразито прагматичне природе. Ако се ова чињеница узме у обзир у њеном пуном капацитету, постаје јасно зашто не постоји један/јединствен опсег овог концепта – он је сагледаван и тумачен из партикуларних позиција заинтересованих актера/чинилица у овом „суперрегиону“. Стога је сасвим у праву Брендан Сарџент када тврди да „где Индо-Пацифик почиње и завршава, и како он изгледа, зависи делимично и од угла гледања“ (Sargeant 2020, 26).

Према Тимоти Дојлу и Денису Рамлеју (Timothy Doyle, Dennis Rumley) у погледу опсега Индо-Пацифика могу да се диференцирају две групе истраживача/теза – „инклузивисти“ који укључују Кину и Африку у овај концепт, и „ексклузивисти“ који би искључили Кину и Африку из дефиниције Индо-Пацифика (Doyle, Rumley 2019, 7). Врло често, и што је такође значајно, са високих званичних функција Индо-Пацифик се дефинише као простор који обухвата Индијски и западни део Тихог океана. Тако је Индо-Пацифик „скицирао“ индијски премијер Нарендра Моди у једном свом говору 2018. године (Naidu 2023, 79). Годину дана раније (2017), тадашњи амерички државни секретар Рекс Тилерсон (Rex Tillerson) у говору у Центру за стратешке и међународне студије у Вашингтону (Center for Strategic and International Studies – CSIS) рекао је да Индо-Пацифик укључује цео Индијски океан, западни Пацифик, и земље које их окружују (the nations that surround them) (Hu 2023, 111). Неколико година пре ових изјава, у званичним документима аустралијске владе из 2012. и 2013. године, Индо-Пацифик је такође обухватао Индијски океан и западни Пацифик (Scott 2013). Виђења која су изложили Моди и Тилерсон, и која су садржана у документима аустралијске владе, могла би се квалификовати, из угла просторних параметара, као „средње решење“ када је реч о томе шта обухвата Индо-Пацифик. Конкретније, реч је, како запажа један аутор, о „врло пространој области која се протеже од североисточног Пацифика (укључујући Јапан, Кину и Кореју) до

Аустралије на југу, источне обале Африке на западу, укључујући и Персијски залив, као и јужну Азију“ (Devare 2018, 28).

С друге стране, редуccionистичка позиција приступа Индо-Пацифику као области која обухвата источни део Индијског океана и западни део Тихог океана (Naidu 2023, 76). Њој супротан максималистички приступ је већ споменут раније у овом уводу, када је цитиран документ француског министарства одбране у којем се Индо-Пацифик сагледава као простор који се протеже од обала источне Африке до обала америчког континента. С обзиром на то да Француска има у свом поседу, између осталог, с једне стране низ острва око Мадагаскара, војне базе у Џибутију и УАЕ, а с друге острво Клипертон у Тихом океану, на које је једно време право полагао Мексико (!), оваква француска дефиниција Индо-Пацифика је сасвим схватљива.

Геополитика Индо-Пацифика постоји, ако ни због чега другог онда због чињенице да државе и њихови политички лидери сматрају да постоји. Не само да је то довољно, већ је и пресудно. Наравно, постоје физичко-географске одлике према којима Индо-Пацифик представља јединствену целину. Међутим, у геополитичком смислу, региони постају и остају захваљујући интересима и мотивима држава, односно из интеракција тих држава. (Транс)формација Индо-Пацифика у оно што видимо данас је управо део таквог процеса – сатканог од интереса, понашања и међусобног преплитања истих од стране многобројних држава, великих и малих. Како су се капацитети, интереси и понашања мењали, тако се и фразеологија мењала, креирајући Индо-Пацифик који данас препознајемо.

Уредници и аутори овог зборника радова нису претендовали да дају коначну реч у погледу дефинитивног опсега (граница) индопацифичког региона, него су покушали да опишу и објасне (интер)акције различитих актера у њему, како оних најмоћнијих тако и оних слабијих могућности. Дескрипцијом и експликацијом тих (међу)дејстава, посредно су наговештене и границе Индо-Пацифика – главне арене међународних односа и политике у 21 веку. Овом констатацијом уједно је одговорено и на питање с почетка овог увода – да ли је оправдано говорити о геополитици Индо-Пацифика. При томе, ваља разумети да је ова оправданост динамичке природе – како пролазе године и како је индопацифички регион све важнији у економским и војним аспектима – она само расте и потврђује се.

Све речено осликава се и у структури самог зборника. Радови у зборнику су подељени у четири целине. У првој целини су радови

посвећени ривалству две највеће силе данашњице – Сједињених Држава и Кине у подручју Индо-Пацифика. Драган Траиловић се у раду под називом „Кинеско-америчко стратешко ривалство у Индо-Пацифику: надметање за регионално вођство“, бави карактером, као и основним димензијама и покретачима кинеско-америчког стратешког ривалства у овом региону. Вељко Благојевић у раду „Индо-Пацифик: арена сукоба за глобално лидерство“, анализира кључне чиниоце који су довели до актуелне стратешке ситуације, односно до овог ривалства, и указује на будући развој догађаја у том смислу. Владимир Трапара у раду „Геополитички и идеолошки аспекти ривалства САД и Кине“, критички сагледава и анализира постојећа поимања америчко-кинеских односа и наглашава да је идеологија, пре него реализам и геополитика, основни покретач америчке политике према Кини.

У другој целини пажња истраживача умерена је са америчко-кинеске стратегијске „интеракције“ на политике и платформе великих и мањих актера у региону Индо-Пацифика. Вања Роквић, која је написала рад „Стратешки конструкт и безбедносна архитектура Индо-Пацифика кроз визуру Сједињених Америчких Држава“, тежила је да на основу анализе релевантних америчких стратешких докумената прикаже промену дискурса САД према Народној Републици Кини и стратешку конструкцију региона Индо-Пацифика. Иван Зарић и Жељко Будимир су се у раду „Кинески концепт поморске моћи и војне способности као инструмент за геостратегијско надметање у Индо-Пацифику“, усредсредили на приказивање и објашњавање кинеске имплементације концепта поморске моћи – како теоријско-концептуалног тако и практично-материјалног аспекта те имплементације. Марко Филијовић је раду „From the Arctic to the Pacific: the emergence of new strategic partnerships and the geopolitical (re)positioning of Russia“, региструје, описује и тумачи продубљивање постојећег стратешког партнерства Русије са Кином, али и њено склапање нових партнерстава, нпр. са Северном Корејом и последице такве геополитичке динамике. Слађана Ћурчић је у раду „Стратешки значај Индо-Пацифика у безбедносној политици Европске уније“ анализирала безбедносне аспекте ангажовања ЕУ у Индо-Пацифику, а у светлу све већег геополитичког значаја овог региона. Небојша Вуковић кроз рад „Много малих и једно велико острво – Француска и Аустралија у Индо-Пацифику“ изводи анализу војно-политичких стратегија Француске и Аустралије и геополитичког контекста њиховог деловања у овом региону.

У трећој целини налазе се радови који су посвећени политикама држава које се налазе у североисточној Азији. Професор универзитета у пензији из Јапана Мамору Садаката у раду „Japan's Indo-Pacific strategy and its challenges“ испитује геополитичку и геоекономску стратегију Јапана по питању Индо-

Пацифика. Ненад Стекић у раду „Чувари микрокосмоса – стратешка надметања и индустрија полупроводника Тајвана као нови *locus* глобалне безбедности“ анализира Тајван као средиште глобалне али и индопацифичке безбедности, будући да представља кључног актера у производњи полупроводника. Богдан Стојановић у раду „Шаховска игра моћи: Корејско полуострво и потенцијал за ескалацију“ истражује потенцијале за ескалацију сукоба на Корејском полуострву уз реалистичке теоријске поставке, базиране на рационализму актера међународних односа. Михајло Копача у раду „Див међу титанима: стратешка ограничења географског положаја Јужне Кореје“ анализира геостратегијски оквир, политику и могуће опције деловања развијеније и многољудније корејске државе.

У четвртој, закључној целини, аутори истражују политике актера који се налазе јужније. Наташа Станојевић у раду „Раскршћа АСЕАН-а: привредни развој у условима ривалства између САД-а и Кине“ анализира привредну динамику земаља југоисточне Азије, њихове комерцијалне односе са САД-ом и Кином и сугерише јачање њихове економске независности. Павле Недић, у раду „Одговор Вијетнама на успон Кине: развој односа са САД-ом као уравнотежавање претње“ прати, описује и тумачи еволуцију и контекст америчко-вијетнамских односа, чиниоце који им иду у прилог као и њихове препреке које потичу из времена рата 1960-их и 1970-их година. Сања Стошић у раду „The Philippines as the United States’ Geostategic Partner: Fight for “Free and Open Indo-Pacific” бави се растућим стратешким значајем Филипина у геополитици Индо-Пацифика, као и питањем неопходности развоја спољне политике у складу са његовим економским и безбедносним интересима. Коначно, Миле Обреновић у раду „Индија у Индо-Пацифику: тас преваге у глобалној равнотежи снага“ истражује како ће се позиционирање Индије у мултиполарном свету одразити на глобалну равнотежу снага, као и на ону у индопацифичком региону.

Уредници су се трудили да зборник конципирају на тај начин да теме у њему „покрију“ што је могуће више битних политичких, стратешких и комерцијалних проблема, појава и процеса у Индо-Пацифику. Одређена „преклапања“ садржаја у појединим радовима била су неизбежна, међутим, чини се да је то нужна цена да зборник одржи тематску кохерентност и проблемску/концептуалну усредсређеност, односно да сви прилози у њему, мање или више, имају у својој позадини одговарајући контекст – ривалство два „дива“ нашег времена – САД и НР Кине.

Библиографија

- Abe, Shinzo. 2007. "Confluence of the Two Seas" (Speech by H.E.Mr. Shinzo Abe, Prime Minister of Japan at the Parliament of the Republic of India), <https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/pmv0708/speech-2.html>.
- Baldino, Daniel, Bloomfield, Alan. 2018. *The rise of the 'Indo-Pacific' in Australian grand-strategic discourse* (Indo-Pacific Insight Series, Volume 13). Perth: The Perth USAsia Centre.
- Devare, Sudhir T. 2018. "The Arc of Peace and Prosperity in the Indo-Pacific Region". In: Satish Chandra and Baladas Ghoshal (eds.). *The Indo-Pacific Axis: Peace and Prosperity or Conflict?* 27–32. Abingdon, New York: Routledge.
- Doyle, Timothy, Rumley, Dennis. 2019. *The Rise and Return of the Indo-Pacific*. Oxford: Oxford University Press.
- Hakata, Kei, Cannon Brendon J. 2021. "The Indo-Pacific as an emerging geography of strategies". In: Brendon J. Cannon and Kei Hakata (eds.) *Indo-Pacific Strategies: Navigating Geopolitics at the Dawn of a New Age*, 3–21. Abingdon, New York: Routledge.
- Haushofer, Karl. 2002 [1924]. *Geopolitics of the Pacific Ocean*. New York, Ontario: The Edwin Mellen Press.
- Heiduk, Felix, Wacker, Gudrun. 2020. *From Asia-Pacific to Indo-Pacific: Significance, Implementation and Challenges* (SWP Research Paper 9). Berlin: German Institute for International and Security Affairs.
- Hemmer, Christopher, Katzenstein, Peter J. 2002. "Why Is There No NATO in Asia? Collective Identity, Regionalism, and the Origins of Multilateralism", *International Organization* 56(3): 575–607.
- Hu, Weixing. 2023. "China and the US Indo-Pacific Strategy: From Donald Trump to Joe Biden". In: Roy Choudhury, Srabani (ed.) *The Indo-Pacific theatre: strategic visions and frameworks*, 105–125. Abingdon, New York: Routledge.
- Köllner, Patrick, Patman, Robert G., Kiglics Balazs. 2022. "From Asia-Pacific to Indo-Pacific: Diplomacy in an Emerging Strategic Space". In: Robert G. Patman, Patrick Köllner, Balazs Kiglics (eds.) *From Asia-Pacific to Indo-Pacific: Diplomacy in a Contested Region*, 1–28. Singapore: Palgrave Macmillan.
- Medcalf, Rory. 2019. "Indo-Pacific Visions: Giving Solidarity a Chance", *Asia Policy* 14(3): 79–95.
- Ministère des Armées. 2019. *La France et la securite en Indopacifique*. https://fr.franceintheus.org/IMG/pdf/La_France_et_la_s%C3%A9curit%C3%A9_en_Indopacifique_-_2019.pdf.

- Naidu, G.V. C. 2023. "India, the Indo-Pacific and the Quad". In: Roy Choudhury, Srabani (ed.) *The Indo-Pacific theatre: strategic visions and frameworks*, 73–88. Abingdon, New York: Routledge.
- Roy Choudhury, Srabani. 2023. "Introduction". In: Roy Choudhury, Srabani (ed.) *The Indo-Pacific theatre: strategic visions and frameworks*, 1–9. Abingdon, New York: Routledge.
- Sargeant, Brendan. 2020. "The Pacific Islands in the 'Indo-Pacific'", *Security Challenges* 16(1): 26–31.
- Scott, David. 2013. "Australia's embrace of the 'Indo-Pacific': new term, new region, new strategy?", *International Relations of the Asia-Pacific*, vol. 13: 425–448.
- White House. 2022. *Indo-Pacific Strategy of the United States*. Washington: The White House.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

327::911.3(265.5)"20"(082)

ГЕОСТРАТЕГИЈА Индо-Пацифика : велики полигон
глобалног сучељавања / Небојша Вуковић, Михајло Копанџа
(ур.). - Београд : Институт за међународну политику и
привреду : Универзитет, Факултет безбедности, 2024
(Београд : Донаг граф). - 307 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 100. - Стр. 7-8: Предговор / Бранислав Ђорђевић,
Владимир Н. Цветковић. - Напомене и библиографске
референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Abstracts.

ISBN 978-86-7067-333-5 (ИМПП)

1. Вуковић, Небојша, 1973- [уредник] 2. Копанџа, Михајло,
1993- [уредник]

а) Геополитика -- Државе Индо-Пацифика -- 21в -- Зборници

COBISS.SR-ID 151716873